

ISTORIJA ILUSTRACIJE KNJIGE

TEME OBUKE:

1. Istorija pisma
2. Istorija knjige i ilustracije
3. Razvoj i tehnike štampe
4. Ilustratorske tehnike
5. Savremeno oblikovanje knjige
6. Razni oblici ilustracije u izdavaštvu
7. Osnove grafičkih softvera

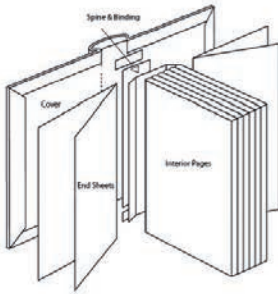
„Knjiga kao mnogostruko delo svedok je i učesnik čovekovog kulturnog, naučnog, umetničkog i opšteg humanog napretka.”

*Mile Grozdanić,
Put do knjige, Publikum,
Beograd 2007.*

Knjiga u širem smisli označava svaki pismom fiksiran jezični dokument većeg obima (preko 49 str), zabeležen na lako prenosivom materijalu.

Wikipedia

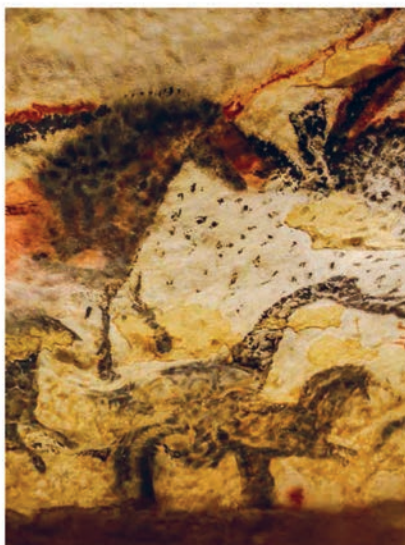
Kao fizički objekat, knjiga je obično svežanj uglavnom pravougaonih stranica orijentisanih sa jednom dužom stranom vezanih, zašivenih ili drugačije fiksiranih zajedno, a zatim knjigovezanih za fleksibilnu kičmu zaštitnih korica od težeg, relativno krutog materijala, tako da, kada se otvorena prednja korica preklopi sa dovoljno masovnom količinom listova, knjiga može da leži ravno. Tehnički izraz za ovaj fizički aranžman je kodeks. U istoriji ručne fizičke podrške za dugotrajne pisane kompozicije ili zapise, kodeks zamenjuje svog neposrednog prethodnika, svitak.

Wikipedia

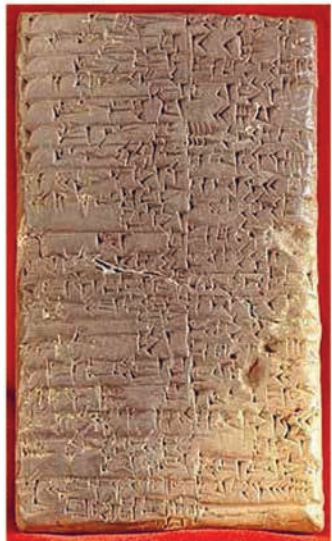

PISMO je skup definisanih tipografskih simbola, koji vizuelno reprodukuju elemente govornog jezika.

HRONOLOŠKI RAZVOJ PISMA

Ilustracija može biti crtež, slika, fotografija ili drugi oblik umetnosti. Svrha ilustracije je da dekoriše priču, pesmu ili deo tekstualne informacije (kao što je članak u novinama), tradicionalno vizuelno predstavljajući neki deo opisa u tekstu.

Hijeroglif je ideografsko pismo čiji je deo nađen uklesan u kamenu. Hijeroglif je reč grčkog porekla i označava sveti zapis.

Kroz istoriju su postojali:

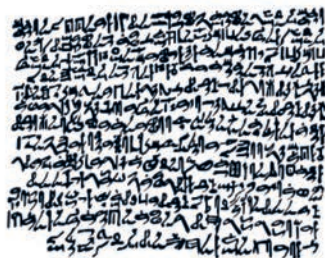
Egipatski hijeroglifi

Majanski hijeroglifi

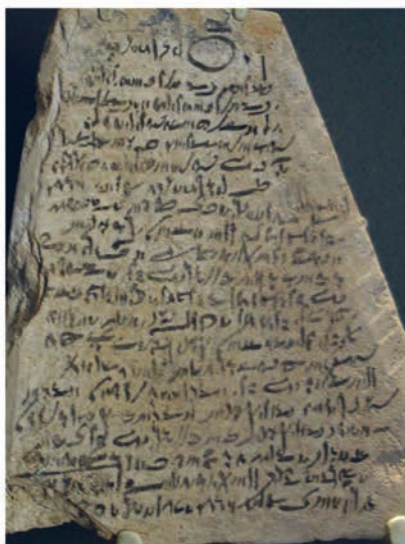
Egipatski hijeroglifi bili su zvanično pismo korišćeno u starom Egiptu. Sastojalo se od mešavine logogramskih i alfabetskih elemenata. Egipćani su linijske hiroglife koristili u religijskoj literaturi, pišući po papirusu, drvetu ili uklesavajući u stenu. Manje formalne varijante bile su hijeratsko i demotsko pismo čije tehnike nisu hijeroglifske.

Klinasto pismo ili klinopis je jedan od najranijih pisama. Stvorili su ga Sumeri u kasnom 4. milenijumu pre Hrista, kao sistem piktograma. Vremenom, piktogrami su pojednostavljeni i postali apstraktni.

Klinastim pismom se pisalo po glinenim pločicama, u koje su se utiskivali znakovi komadom trske (stilusom). Otisci su imali oblik klina, po čemu je pismo i dobilo ime.

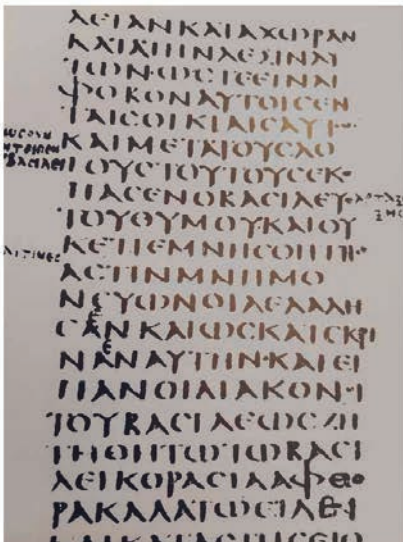
Hijeratsko pismo je kurzivno pismo, koje su koristili službenici faraona u Egiptu i Nubiji. Ono se razvilo paralelno sa hijeroglifskim pismom, sa kojim je blisko povezano. Najčešće je pisano mastilom i trščanom četkicom na papirusu, što je dozvoljavalo pisarima da pišu brzo, za razliku od pisanja hijeroglifima.

Egipatsko demotičko pismo ili egipatsko demotičko pismo (od grč. δημοτικός [dēmōtikos] — „narodni“), je posebno staroegipatsko pismo, koje predstavlja kasni i pojednostavljeni kurzivni oblik hijeratskoga pisma, a razvilo se od severnih oblika ovog pisma korišćenog u Delti Nila. U početku je bio službeno, a kasnije opšte prihvaćeno pismo. Stari Egipćani su ga nazivali „pisanje dokumenata“, a Kliment iz Aleksandrije ἐπιστολογραφική — „pisanje pisama“.

Feničansko ili feničko pismo, bilo je pismo kojim su se služili stari Feničani i nastalo je krajem drugog milenijuma pre nove ere. To je alfabet abadžadskog tipa, koji se sastoji od samo 22 suglasnička slova, ostavljajući implicitne samoglasnike, mada izvesni kasni varijeteti koriste matres lectionis za deo samoglasnika. On je korišćen za pisanje feničanskih, severno semitskih jezika, koje su koristile antičke civilizacije Fenikije u današnjoj Siriji, Libanu, i severnom Izraelu. Na osnovu ovog pisma nastalo je grčko, aramejsko, hebrejsko i arapsko pismo.

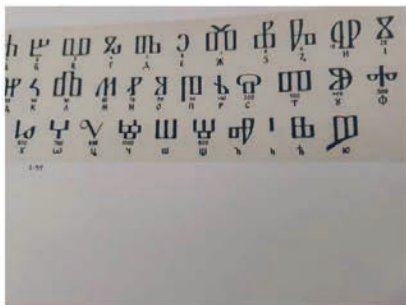

Grčko pismo

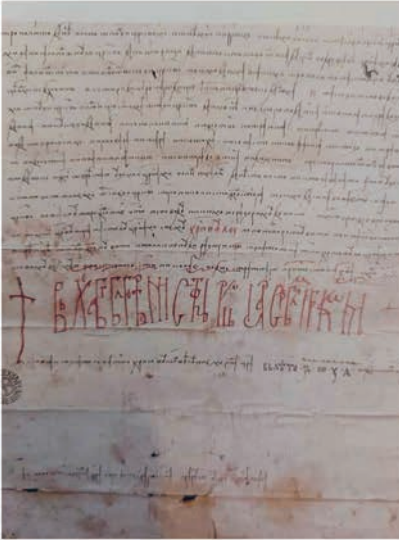
najstarije evropski pismo je alfabet stare Helade. Kraj X i početak XI vijeka stare ere. Nastao od Feničanskog pisma.

Etrusko pismo
od starogrčkog ka latinici.
Narod koji naseljava Apeninsko
poluostrvo u VII vijek p. n. e.

Glagoljica
Prvo staroslovensko pismo, druga
polovina IX vijeka. Imalo je svoju
glasovnu i brojčanu vrijednost.

Ćirilica

Drugo slovensko pismo nastalo u Bugarskoj početkom X vijeka.

Serif

Sans serif

Script

DISPLAY

BITMAP

Monospaced

Podjela pisma

latinica – ćirilica

serifna

bесerifna

pisana – kaligrafija, rukopis
stilovi

Gill Sans

Light Aa Bb

Light Italic Aa Bb

Regular Aa Bb

Italic Aa Bb

Bold Aa Bb

Bold Italic Aa Bb

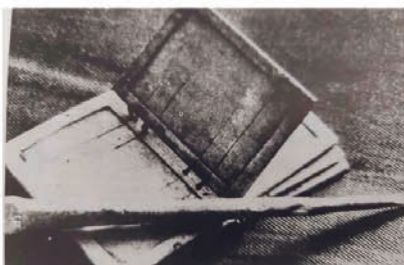
RAZVOJ OBLIKOVANJA KNJIGE

Glinena pločica

Papirus – svitak

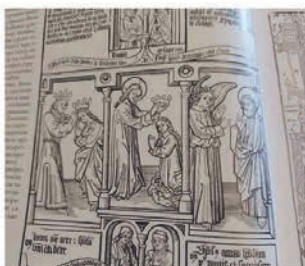
Kodeksi stariji

Sistem pravougaonih strana, površene tablice povezane kožom ili metalom.

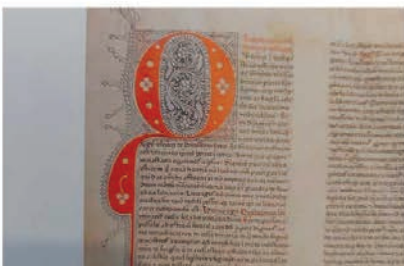
Kodeksi mlađi

Sistem pravougaonih strana, ručno pisane i ilustrovane knjige na papirusu, kasnije papiru.

Ksilografaska ili blok knjiga

Knjiga dobijena tehnikom drvoreza, ilustracija i tekst urezivani u folio odnosu i stampani 1:0.

Inkabule

Knjige štampane sa drvenih ploča, tabula.

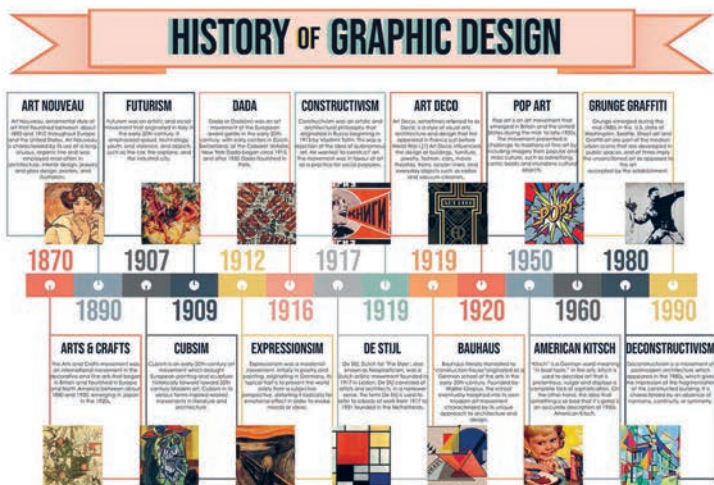
Prva štampana knjiga na Balkanu
Oktoih prvoglasnik, štamparija
 Đurđa Crnojevića, Cetinje, štampar
 jeromonah Makarije, 1494.

Gutenbergova Biblija ili Biblija u
 42 reda je prva štampana knjiga u
 Evropi, 1456. g. odštampana **tehnikom
 pokretnih slova** Johana Gutenberga.
 Tekst Biblije je na latinskom jeziku

Knjige su oštampane u ukupnom tiražu
 od 185 primeraka.

Pre ovog revolucionarnog izuma
 da bi se dovršila jedna rukopisna
 knjiga bilo je potrebno gotovo isto
 toliko vremena koliko je Gutenbergu
 trebalo da odštampa ceo tiraž. U
 svojoj verziji Biblije Gutenberg je
 koristio iluminacije (živopis na
 srednjovekovnim rukopisima). Ručno
 je ukrašavao knjige **minijaturama**
 (sitnim slikama) i **inicijalima**
 (ukrasnim početnim slovima).

SAVREMENE TEHNIKE ŠTAMPE

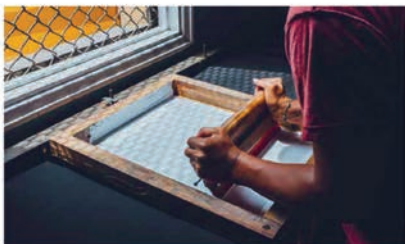
Litografija

Litografija je bazirana na hemijskim procesima koji nastaju djelovanjem određenih kiselina, ploče i materijala koji služe za crtanje po kamenu. Grafičar po završetku obrade matrice premazuje je bojom i štampa na ovlaženi papir svoju grafiku/litografiju uz pomoć štamparske prese.

Flekso štampa

Flekso štampa spada u kategoriju visoke štampe što znači da su štampani elementi na štamparskoj formi izdignuti, a neštampani udubljeni. Sa izdignutih štampanih elemenata se otisak direktno prenosi na materijal za štampu. Kao i kod ostalih tehnika štampe kvalitet otiska zavisi od štamparske forme i od materijala za štampu.

Sito štampa

Poseban oblik štampe za koji smo gotovo svi čuli je prvenstveno namenjen štampanju na tekstilu, mada sito štampa ima primenu i na drugim materijalima. Poznato je da se sito štampa, osim za štampu na tekstilu koristi i za dekoraciju predmeta od metala, te predmeta čiji oblik nije pravilan, a u sferi marketinga se sito štampa koristi za štampanje reklamnog materijala (olovke, upaljači, nalepnice, folije i drugo), odnosno na već gotovim proizvodima čija namena je različita.

Zlatotisak

Tehnika visoke štampe gde se otisak dobija termičkim prenošenjem metalizirane folije na podlogu. Na taj način dobija se lik koji je visokog sjaja i intenziteta, kakav je praktično nemoguće dobiti drugim tehnikama štampe.

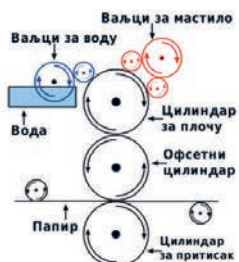
Blindruk

Osim klasičnog zlatotiska ista tehnika / tehnologija može da se koristi i za specifične varijacije. Blindruk, „slepa-štampa“ tj. štampa bez boje – je efekat gde se magnezijumskim klišeiima uz pomoć visokog pritiska na mekanjoj podlozi dobija reljefan otisak. Taj otisak može biti udubljen ili ispupčen, u zavisnosti od toga da li se koristi jedan ili dva klišea.

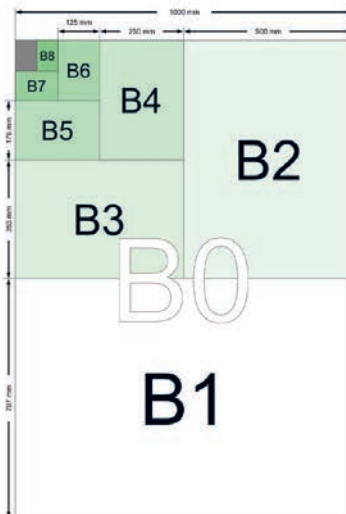
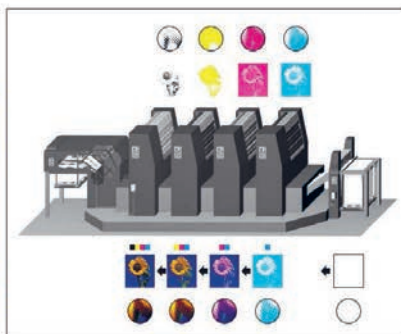
Roto štampa

Vrsta ofset štampe u kojoj su savremene roto-mašine koncipirane kao proizvodne linije, pošto pored štampe iz rolne omogućavaju i nanošenje lepka (roto-lepljenje), savijanje tabaka, obrezivanje gotovih štampanih proizvoda i njihovo pakovanje, povlačenje mnogo tanjeg papira od ofset štampe.

Ofset

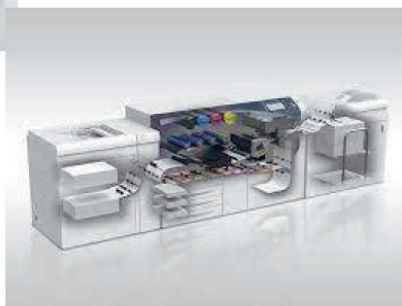
Ravna ofset štampa spada u tehnike indirektnе štampe, što znači da se боја sa forme ne prenosi директно na podlogu, nego se претходно prenosi на гумену покривку (која је постављена на офсетни цилиндар) а затим sa nje на материјал за штампу.

Digitalna štampa

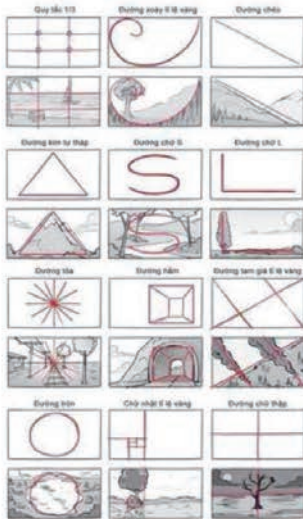
Ova tehnologija štampe se dijeli na popularno zvani malu i veliku digitalnu štampu u odnosu na format papira. Mali formati su pandan ofset štampi i ekonomičniji kada su manji tiraži u pitanju dok velika digitalna štampa podrazumijeva plotere koji funkcionišu od širine 100-300 cm, povlačenjem medija iz rolne.

Digitalna štampa

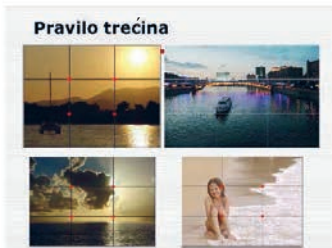
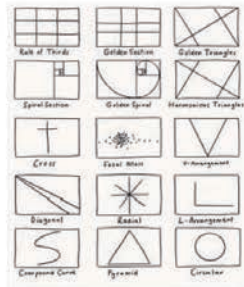
Glavna razlika, osim ekonomičnosti, u odnosu na ofset tehnologiju što u ovom slučaju nema osvetljavanja ploča, prenosa boje na valjkove i sl. već se pigment direktno aplicira na medij, koji može biti papir, razne vrste pvc materijala, a sa FLAT digitalnom štampu i razni pločasti materijali.

Kompozicije

- Pravilo trećina
- Pravilo zlatnog preseka
- Dijagonalno pravilo
- Pravilo Linija
- Pravilo pokreta
- Tačka gledišta

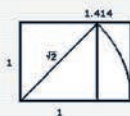

Tačka Gledišta

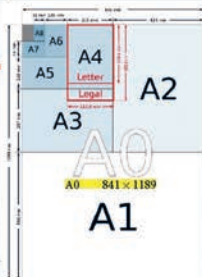
Konstrukcije formata iz kvadrata

- Jedan način za konstruisanje formata je spuštanje dijagonale. U kvadratu velika dijagonala iznosi koren iz dva; kada spustimo veliku dijagonalu dobijamo format koji se naziva **dijagon**, odnosa stranica 1:√2.
- Ovaj format imamo u rukama praktično svakog dana: to je tzv. **A format**.

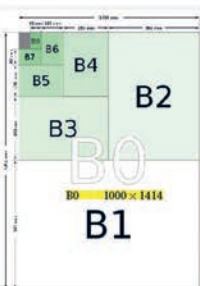
A Format

- Nemačka, 1922
- Površine A0 formata = 1m²
- Veća strana se deli sa 2 da bi se dobio sledeći broj u seriji
- Sve veličine imaju stranice čiji je odnos 1:√2

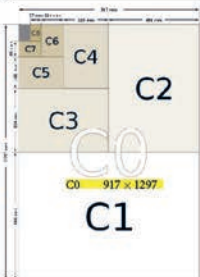
B Format

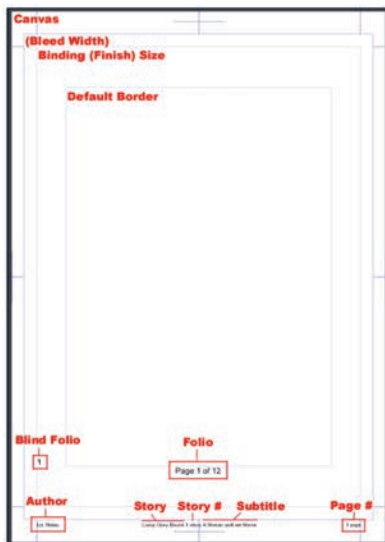
- Odnos 1:√0,5
- Koristi se za postere (aproximacija 50x70cm)
- Knjige, kovrte, pasose

C Format

- Površina C formata je geometrijski prosek površina A i B formata
- Kovrte
- A4 papir paše u kovrtu C4 formata

Format strane

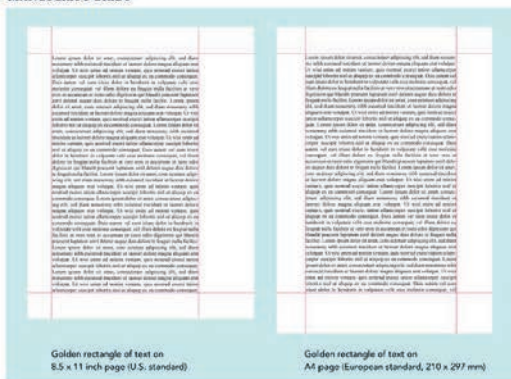
U odnosu na projekat odlučujemo se za formatiranje strane, povezi i glavni layout. Folio odnos je odnos napparamih strana Bjeline, grid, gajdovi, bleed

Grid systems	Grid systems
There are numerous ways to use a basic column grid. Here, one column has been reserved for images and captions, and the others for text.	In this variation, images and text share column space.

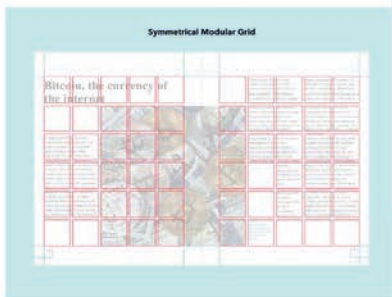
Manuscript Grids - za glatki slog, 60 karaktera u retku
 Column Grids za magazine - kolumne
 Baseline Grids linije koje definišu redove
 Modular grids za magazine, web layout - tabelarni prikaz
 Hierarchical grids - po značaju informacije

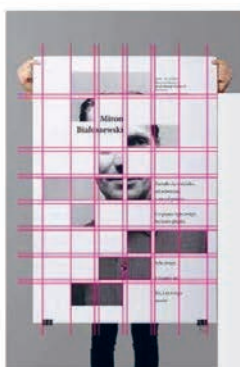
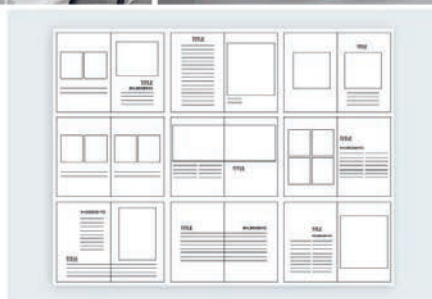
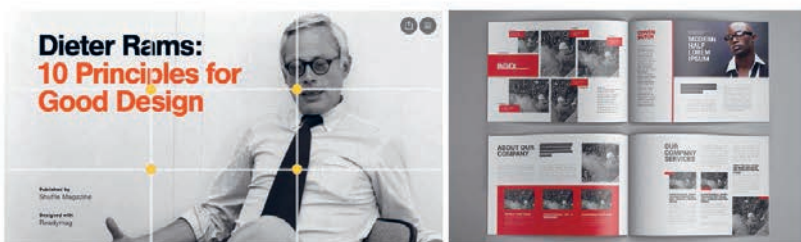
MANUSCRIPT GRIDS

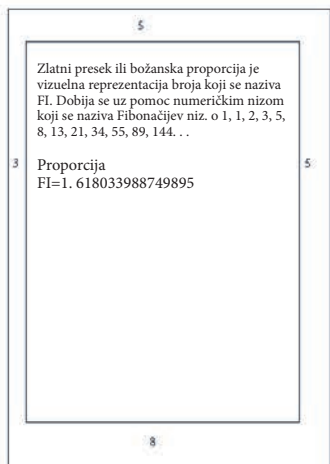
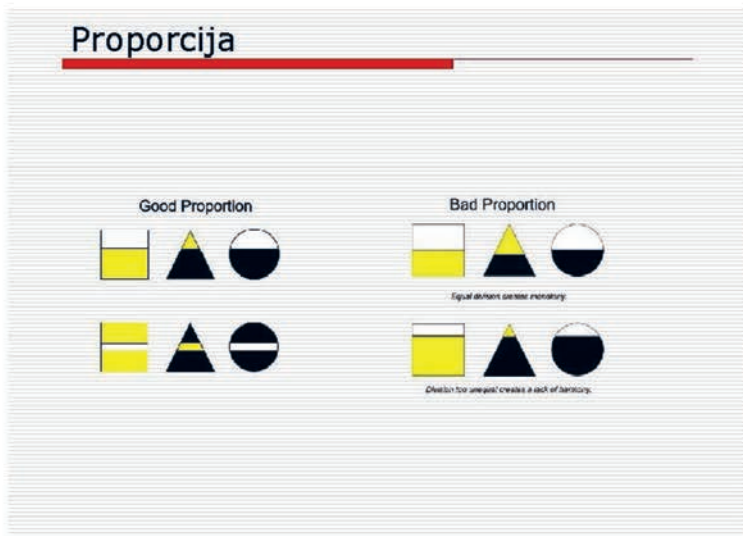
COLUMN GRIDS

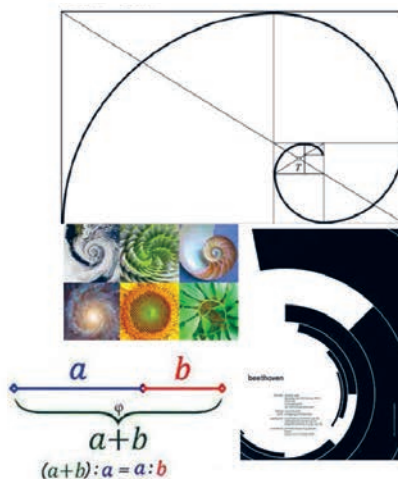
Proporcija

Zlatni rez

Proporcija odnosa teksta i bjelina na strani u odnosu na površinu strane.

$$AC:BC = BC:AB$$

RAZVOJ ILUSTRACIJE

Inicijal

Ukrasno početno slovo teksta koje zauzima po par redova.

Vinjete

Ukrasni detalji koji upotpunjuju stranicu.

KLASIČNE TEHNIKE

Drvorez – grafika
Otiskivanje sa drvene ploče.

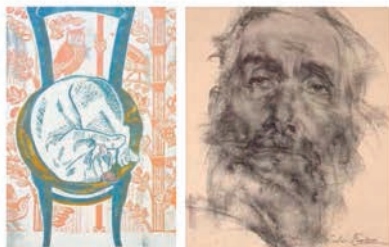
Bakropis i akvatint
Štampa sa metalne ploče, hemijski nagrizene.

Crtež olovkom

Crtež ugljem

Litografija

Otiskivanje sa kamene ploče.

Akvarel

Postupak slikanja lazurno i kvašenja papira.

Gvaš

Tehnika slikanja intenzivnijim tonovima od akvarela sa dodavanjem bijele boje.

Akrilik

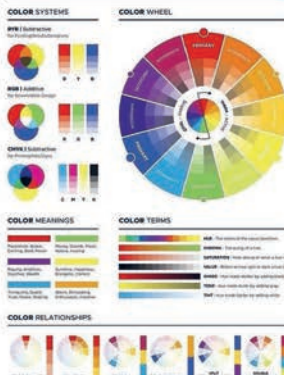
Tehnika slična uljanim bojama, pastulozna, na vodenoj bazi, aplikabilna na raznim materijalima.

Boje

COLOR THEORY

QUICK REFERENCE FOR ARTISTS & DESIGNERS

Kolaž

Od francuske riječi *coller* koja znači ljepljivo, tehnika rezanja i povezivanja različitih materijala i formi u jednu cjelinu.

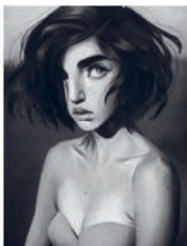

Lavirani tuš

Dodavanjem vode se postižu valeri.

Tuš i pero

Srafiranjem se postižu valeri.

Freehand digitalne ilustracije

Ilustracije kompletno nastale u računaru, pretežno su bitmap karaktera, tj. nastale u Photoshopu od krokija do finalne realizacije.

Vektorske grafike

Ilustracije nastale u softveru koji funkcioniše po principu vektora, tj. kontrolnih tačaka. Najčešće je Illustrator softver za ovakvu realizaciju.

KLASIČNE TEHNIKE

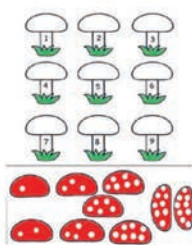
Dječja literatura

Ilustracije za dječju lekturu ili beletristiku.

Dječja edukativna literatura
Ilustracije za dječju literaturu.

Beletristika za odrasle
Ilustracije pretežno korica.

Naučna literatura za odrasle i djecu
Ilustracije edukativnog sadržaja.

Ilustracije za časopise

Ilustracija i tipografija

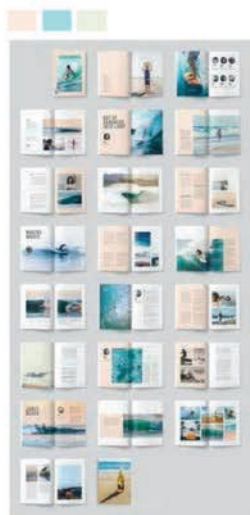
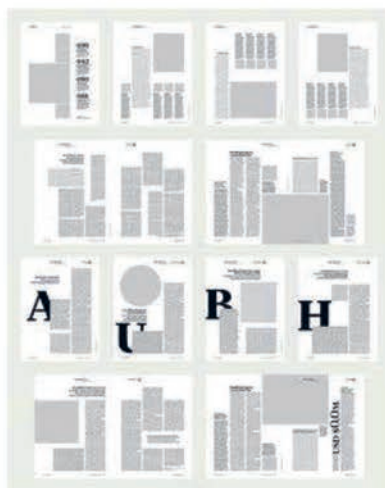

Ilustracija i tipografija

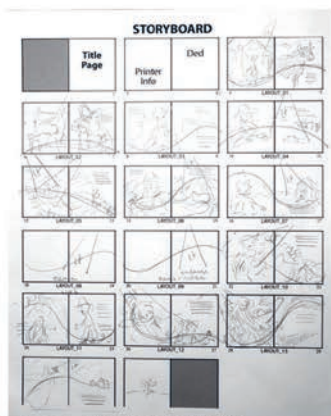
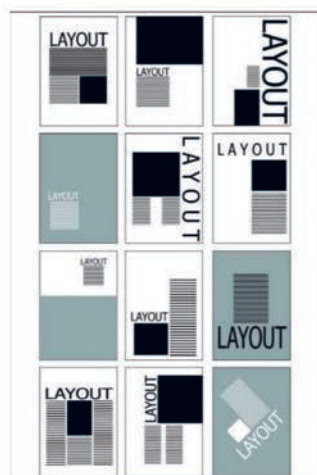
Layout

Paleta

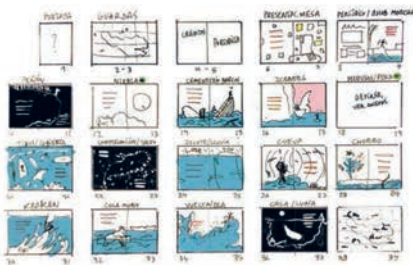
Grid

Thumbnails from PACO AND THE GIANT CHILE PLANT, illustrated by Elizabeth O. DuImba - www.duImba.com

Storyboard

Svakom dizajniranju knjige, magazina, a posebno dječjeg izdanja mora da prethodi izrada storyboard/a, ili špi gla. To je skica, maketa kompletne knjige koja daje grube smjernice ilustracije knjige i kompozicije ilustrovanog u odnosu na tipografski dio stranice.

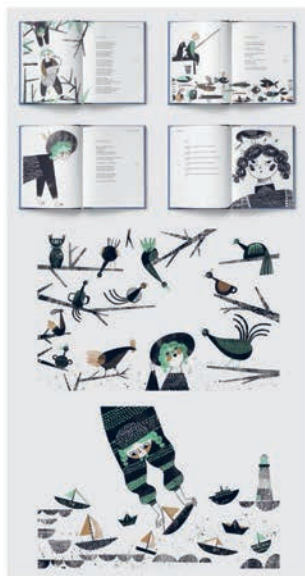

Ciljna grupa

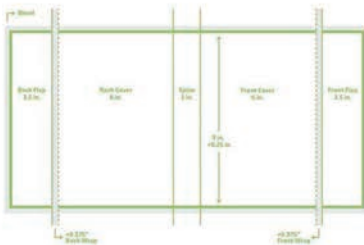
Pedagoški i razvojni standardi.

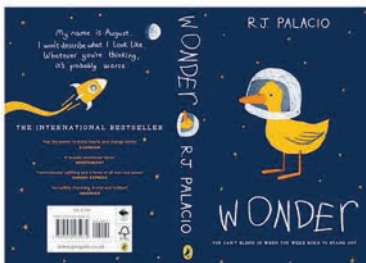

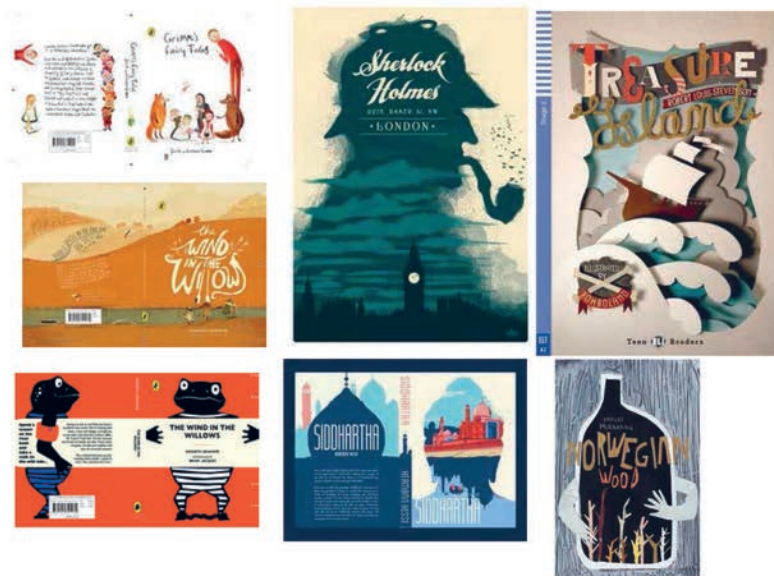

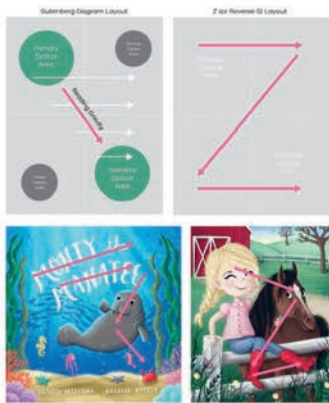

Korica
Elementi

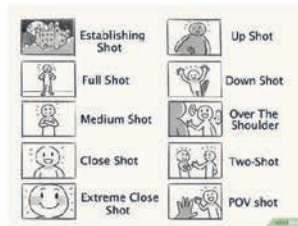

Čitanje ilustracije

Dinamika čitanja ilustracije i kompozicije crteža na formatnoj strani.

Karaktereri – stripovsko crtanje

Paleta

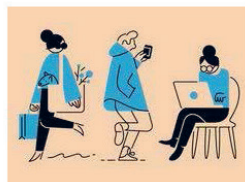
DIGITALNA ILUSTRACIJA (SOFTWARE)

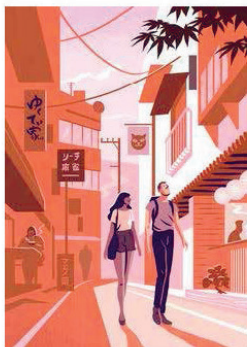
Vektorska ilustracija

Adobe Illustrator
Ilustracija definisana vektorima
(krivuljama definisanim kontrolnim tačkama)

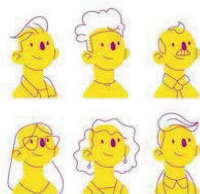
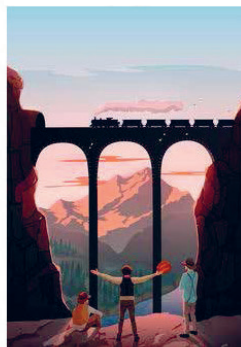

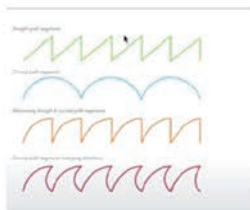

Geneza piktograma

Intersoftverska rješenja

Adobe Illustrator basics

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

Pencil Tool / automatska korekcija crteza

ALT KEY / da pravu liniju promijenimo u krivulju

ALT SHIFT na PEN TOOL za polukrug

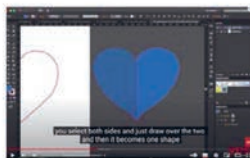

Kad sa uglovima

Adobe Illustrator basics

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

Povezivanje površina sa Shape tool

Transform efekat / crtanje u ogledalu / simetrije

Adobe Illustrator basics

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

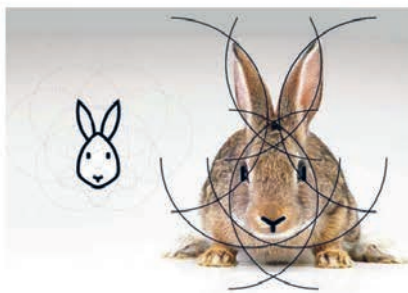

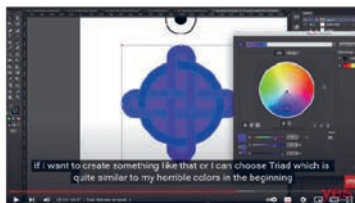
Crtanje sa SHAPE TOOL/ oblicima

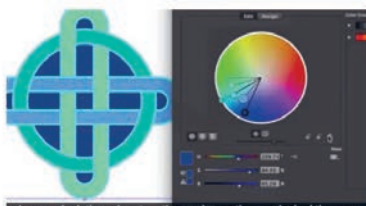
Komplikovaniji oblici sa EXPAND/om

Stilizacije

Adobe Illustrator basics ;
Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

Kolorna shema i /analogne, slične boje,
komplementarne i monohromne boje

Adobe Illustrator basics
Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

Rad sa grčkim stilovima /
GRAPHIC STYLES

PATTERNS

Adobe Illustrator basics

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

UPOTREBA GRADIJENTA

Adobe Illustrator basics

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

Rad sa skicom kao template/om i debljinom linije (WIDTH TOOL)

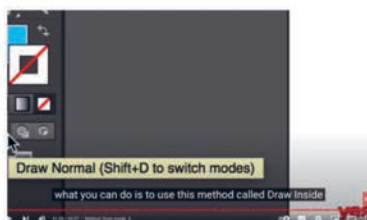

Uvijek je jednostavno krenuti sa prostim oblicima / krug, kvadrat pa ih doradivati...

Adobe Illustrator basics

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

DRAW INSIDE MODE / za oblike u oblicima

Adobe Illustrator intro

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

- Tool Panel
- Drawing Area
- Print Area
- Pravi se sketch
- Skeniranje
- Unošenje u program
- Zaključavanje layera sa skicom

Adobe Illustrator intro

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

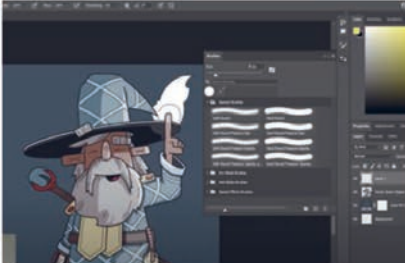
- Dodavanje layera za crtež preko skice / layer/i dozvoljavaju različito tretiranje tih površina
- Crtanje sa Pen Tool/om, esc za prekid linije
- Crtanje vektora
- Dodavanje layera koji se spušta ispod linija za boju

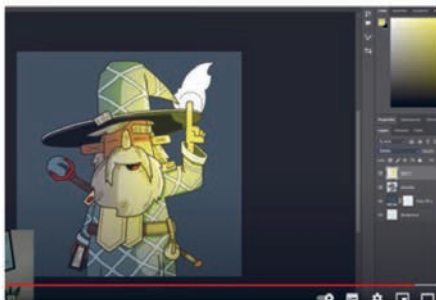

Adobe Illustrator intro

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

- Dodaje se layer za sjenke (Shadows) / crtaju se sjenke pa se slijepe alatom / Pathfinder
- A onda im se mijenja opacity / Blind mode / Overlay je opcija koja najmanje desaturise boje..
- Dodaje se layer / (Highlights) / Osvjetljenje
- Ostali layeri se zaključavaju da bismo bili handy sa onim na sta se fokusiramo..
- Obojenje / kolorne sheme / harmonične palete boja
- Svjetlost i tama daju treću dimenziju
- Uvodi se i ambijentalno svjetlo

Adobe Illustrator intro

Osnovni alati i mogućnosti
postupak vektorizacije *sketcha*

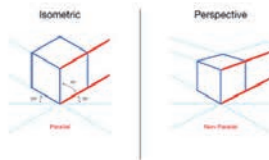
- Rad sa četkicama (Brush Tool) u Photoshop/u
- Selektovanje layer/a sa Select Tool (double click na izabrani layer)
- Brushtool se na selekciji dobija intenzivno svetlo, a overlayom se čuvaju detalji..
- Na sličan način sa Overlay metodom se dobijaju i dublje sjenke
- Takođe na posebnoj layer/u se dodaje i ambijentalno svetlo..

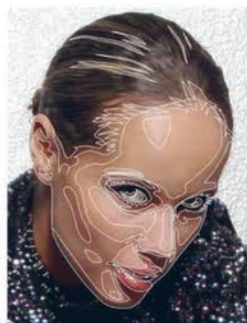
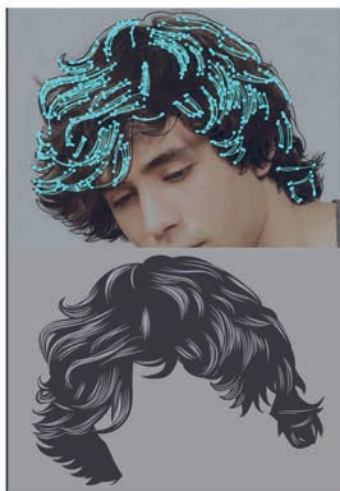
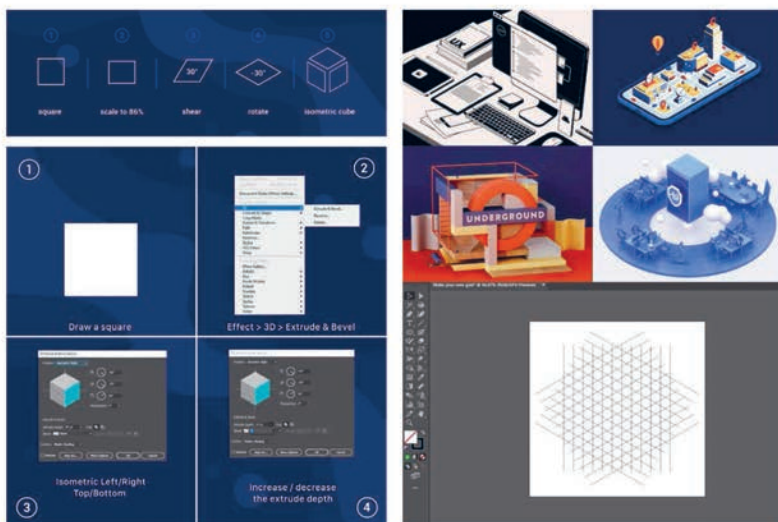

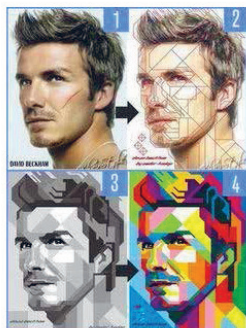
Adobe Illustrator

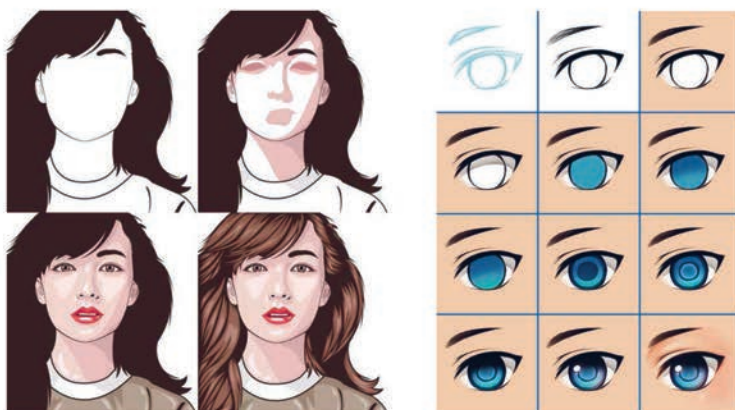
• ISOMETRIJSKA ILUSTRACIJA

- Ilustracije napravljene u 2D ali da izgledaju kao 3D
- Grid sistem / pravljenje mreže 60°
- 3D gotovi efekti
- Pen tool crtanje

Rasterska ilustracija

Adobe Photoshop

Ilustracija definisana rasterima - pikselima DPI

(broj piksela po inču - rasterska gustina na filmu)

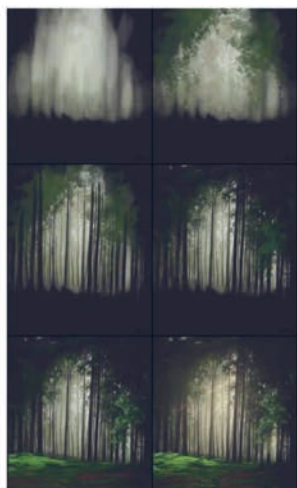

Photo kolaži

Adobe Photoshop

manipulacija fotografijama i grafičkim elementima

https://www.boredpanda.com/photoshop-photo-editing-master-process-result-max-asabtn/media_id=2277441&utm_source=pinterest&utm_medium=social&utm_campaign=organic

<https://media.loom.com/blog/how-to-make-a-text-portrait-in-photoshop/>

<https://www.journeywithjess.com/journeywithjess-blog/double-exposure-photoshop-tutorial-for-portraits>

PREPRESS ZA OFSET ŠTAMPU

Adobe InDesign

formiranje dokumenta, bjeline, bleed, stubac, tipografija, folio odnos

Standardi za ofset štampu

pdf ekstenzija - Press Quality, CMYK profil boja
3 mm bleed, 10 mm safe zona, fotografije i ilustracije 300 dpi,
tiff ili jpg

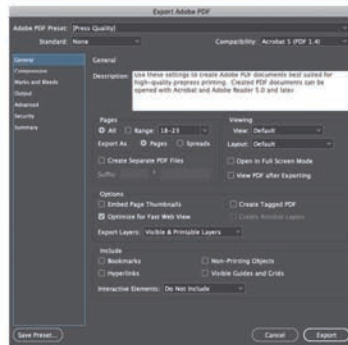
Standardi za digitalnu štampu

B1, B2 - 1:1, 150-200 dpi, CMYK, pdf PQ ili tiff, jpg
preko B1, sve može 1:10 u 300/500 dpi
CMYK, pdf PQ ili tiff, jpg

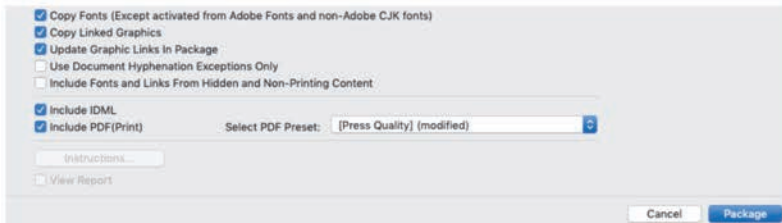
Adobe InDesign

pakovanje dokumenta i eksport za štampu
formati, posebne boje, rezolucija, fontovi

Adobe InDesign

pakovanje za štampu
eksport fontova, slika, pdf draft i press

Ovaj priručnik je osmišljen kao pomoćno sredstvo na edukacijama koje se sprovode u okviru projekta *Training and Education for Deficit Occupations within the Book Industry* (Obuka i edukacija za deficitarna zanimanja u industriji knjiga).

Priručnik nije namijenjen za distribuciju i prodaju, već isključivo kao pomoćni edukativni materijal tokom obuka koje se sprovode u okviru projekta.

Sadržaj priručnika je isključiva odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Prelom, dizajn i štampa: „Golbi”, Podgorica, 2022.